

tuin volgens de scheppingsorde

Keurig onderhouden tuinen zijn er in overvloed in Nederland. De tuin van de heer Le Roy en de midden-beplanting van de Kennedylaan in Heerenveen zijn beslist niet keurig onderhouden; maar alles groeit en tiert er in ongekende weelde, omdat er de langvergeten harmonie van de scheppingsorde heerst.

WIEDEN VERBODEN

Kom vooral vroeg' zei de heer Le Roy toen ik een telefonische afspraak met hem maakte, 'dan kan ik u véél laten zien'.

Als ik vóór achten de Prins Bernhardweg te Oranjewoud inrijd, staat hij me op te wachten voor zijn huis, dat door het omringende groen moeilijk is te vinden.

De heer L. G. Le Roy, afkomstig uit Amsterdam, bezocht de koninklijke academie voor beeldende kunsten in den Haag, is schilder, geeft tekenles op een middelbare school te Heerenveen, noemt zich graag vormgever.

Als vormgever bouwde hij o.a. zijn eigen huis, legde hij een tuin aan, die waarschijnlijk uniek is in ons land en bedacht hij voor een nieuwe wijk in Heerenveen een even unieke beplanting. Zijn veelzijdigheid vloeit voort uit het feit, dat hij specialisme een vriendelijke soort krankzinnigheid vindt en uit zijn streven naar integratie van alle dingen.

'Dan kom je', zegt hij, 'bij de ecologie terecht.' Vandaar zijn ecologische tuin, waarin een stukje scheppingsorde heerst, een lang vergeten harmonie.

De tuin is acht jaar oud en vijftien are groot. Glanzende rode bessen van de Gelderse roos hangen in weelderige trossen boven mijn hoofd, wilde clematis slingert zijn ranken met zilvergrijs vruchtpluis rondom het zitje. Tussen donkerrode pluimen van de fluweelboom en het groen van velerlei bomen en heesters lichten de bladeren van abelen helder op. Hun ranke stammen zijn prachtig getekend en glanzen, zoals trouwens ook de stammen van andere bomen, alsof ze elke dag worden gepoetst. 'Dat doen de huisjesslakken', zegt Le Roy, 'die houden de stammen schoon. Kijk maar, ze zitten overal. Ik heb 20 jaar lang het doen en laten van die slakken waargenomen. Ze eten

oude plantendelen op en zijn ontzettend nuttig.' Als ik vraag hoe hij aan huisjesslakken komt wijst hij met een vaag gebaar om zich heen. Overal liggen stenen. Niet alleen als bedekking van paden of verwerkt tot muurtjes en trapjes maar ook zomaar verspreid. 'Stenen houden warmte vast en vocht. De slakken vinden er kalk voor hun huisjes. Af en toe hoor ik die huisjes kraken. Dat doen de vogels die op deze manier de slakkenpopulatie reguleren.' Er zijn veel soorten vogels in de tuin, ook andere dieren: spinnen (dus geen muggen), egels, mollen, kikkers, hagedissen en padden die op muizen jagen. Ze leveren allemaal hun bijdrage tot het bewaren van een natuurlijk evenwicht. In een strijd op leven en dood, dat wel.

Planten gemeenschappen

Tegen lage stapelmuurtjes groeien allerlei mossen (zaaibedden voor nieuwe generaties) en varens. Tussen kleine en grote heesters, op talu's en in valleities waar het regenwater moerasjes vormt, ontdek ik massa's planten waarvan sommige, zoals de bijzonder mooie thalictrum met lichtila bloemen, nog in bloei staan, andere waaronder akeleien, holwortel, muskusruid, muurleeuwenbek, gele dovenetel, gevlekte aronskelk, allang zijn uitgebloeid. Alles in deze tuin is gaaf en glanzend. Zelfs de kardinaalsmutsen hebben geen last van rupsen. Er worden hier nooit insecticiden of herbiciden gebruikt. 'De planten hebben', zegt de heer Le Roy, 'geen last van meeldauw of vuur. Er zijn wel duizenden microben en bacteriën die zorgen voor de afbraak van dode plantendelen. Zodra planten een gemeenschap vormen treden er vrijwel geen ziekten op. Er is een gesloten systeem nodig waarbij ze elkaar steunen. De natuur streeft naar het vormen van plantengemeenschappen. Ziekten komen

veelvuldig in *kultuurgebieden* voor.

We moeten de tuin ontkoppelen van het begrip tuinbouw en landbouw en de tuin als zelfstandige eenheid zien, waarin we niet de schadelijke manier van werken hoeven toe te passen die men in land- en tuinbouw noodzakelijk vindt. Onze ergste volkszonde is netheid. Het in stand houden van 'mooie zwarte grond' is het ergste wat we die grond kunnen aandoen. De natuur laat zich geen wetten stellen. Ze vult de open plekken aan, eerst met primitieve gewasjes. De functie van dat onkruid is: tijdelijke bescherming bieden aan open plekken. Aarde moet bedekt zijn'.

Geen platte vlakken

'Ook het platte vlak is fout' vervolgt Le Roy, die in zijn tuin diepten en verhogingen heeft aangebracht. 'Nederland, de Heidemaatschappij voorop, maar deze niet alleen, walst alles plat, inplaats van een mikroklimaat te scheppen, dat planten nodig hebben. Het is niet juist de grond voortdurend te bewerken. Grond heeft rust nodig zodat de levende organismen hun gang kunnen gaan. Wat bemesting betreft: kunstmest máákt geen grond, maar houdt een bestaande situatie tijdelijk aan de gang. Bemesting in welke vorm dan ook verstoort het natuurlijke evenwicht. De grond heeft humus nodig die door natuurlijke omzetting ontstaat. Humus kan 9 maal zijn eigen gewicht aan water vasthouden. Humusrijke grond slaat niet dicht, houdt de zo belangrijke bodemademhaling in stand. Als er geen humus gevormd wordt zijn we nergens meer.' Daarom laat de heer Le Roy ook de takken liggen die hij als dat nodig is van bomen en heesters snoeit. Zijn tuin vergt weinig onderhoud en sinds de aanleg hoegenaamd geen kosten.

Rond een waterbron gaan jonge planten een gemeenschap vormen

◀ Een zee van speenkruid luidt het voorjaar in

De pioen zoekt de juiste plaats, tussen licht en donker

Kaarsrecht het trotse vingerhoedskruid

Geen gras, maar wilde rozen

'In ons land' zegt hij 'zaaien we overal gras. Dat moet dan met dure machines worden onderhouden. Veronderstel dat een rijke sjeik een tuinarchitect opdracht gaf iets moois in de Sahara te ontwerpen en die man zou met een zandbak voor de dag komen. Wij doen precies zo. We zitten tussen kilometers gras en leggen dan ook nog een grasveldjes aan. Prettig voor de kinderen? Het is de vraag of ze niet méér behoefte hebben aan een stukje natuur.' 'Nederland', vervolgt hij, 'hééft geen natuur, het is één stuk kultuurtuin. Het in stand houden van heidegebieden wil zeggen dat men zo'n landschap als een statisch geheel beschouwt. Maar de natuur is dynamisch. Het mikroklimaat van ons land verandert grondig onder invloed van de vele hoge steenmassa's van steden. We moeten zorgen dat de natuur zich kan aanpassen zelfs tot midden in de stad. Ook de tuin moeten we zien als een dynamisch geheel. Een tuin verandert steeds. De architect moet die veranderingen waarnemen, stimuleren en begeleiden. Dat bespaart je dom en overbodig werk.'

Als dit niet zo was zou de heer Le Roy géén leven hebben. Hij begon namelijk ruim drie jaar geleden aan een volgend project: het eigenhandig bouwen van een atelier op een terrein van 1½ ha, waar hij zijn principes opnieuw in praktijk brengt. 'Toen ik dit land kocht', zegt hij, 'stond het gras meters hoog. 'Dat moet je maaien', adviseerden de boeren, 'anders kom je er in òm.' Dat heb ik niet gedaan want door het gras te maaien aktiveer je de groei, en kijk maar wat er is gebeurd.' Het gras heeft pollen gevormd, is bezig de strijd te verliezen tegen oprindende boterbloemen, perzikkruid, melde, teunisbloemen, bastaardwederik, wilgenroosjes, brandnetels enz. Le Roy haalt

zijn schouders op over mensen die zeuren over brandnetels. 'Ze bieden nestgelegenheid aan nachtegalen en brengen nitraten in de grond. Bovendien worden ze in toom gehouden door andere gewassen als je die de kans maar geeft.' Op dit terrein heeft hij inmiddels wilde rozen, abelen, peterselievlier, bandwilgen en vele andere heesters aangeplant. Ook in het bijbehorend stukje bos wil hij het leven stimuleren en leiden, opdat een zo groot mogelijke verscheidenheid ontstaat. Wie uitkijkt over dit prachtige, ruige gebied met hoogten en laagten waarin ik prompt mijn enkel verzwik, krijgt het gevoel ver van huis te zijn in vreemde landen. 'Alles hoeft niet direkt kláár', zegt Le Roy, 'we zijn meestal te ongeduldig. Ook bij de bouw van stadswijken. Waarom spaart men in die wijken geen open terreinen uit waar mensen zelf iets mogen bouwen: een schuur, een jeugdhuis of weet ik wat. De huidige planning vraagt om een tegenwereld. We kunnen de klok niet terug zetten maar we kunnen deze technologische maatschappij wel infiltreren met een tégenkultuur.'

Middenberm begon met afval

Het gemeentebestuur van Heerenveen heeft de visie en durf opgebracht de heer Le Roy, die vice-voorzitter is van de kulturele raad, de kans te geven zijn ideeën in praktijk te brengen in een nieuwe wijk. Inplaats van de traditionele grasstrook met rozen is onder zijn leiding en die van de, steeds enthousiaster geworden, chef van de plantsoendienst, een magnifieke beplanting ontstaan van 1 km lengte en 18 m breedte midden in de Kennedylaan. De bewoners van de flats aan weerszijden zullen de aanleg met gemengde gevoelens hebben gevolgd. De bergen puin en rommel, waarbij zelfs oude ledikanten, beloofden weinig goeds. Een

oplossing van het afvalprobleem? 'Dat zou mogelijk zijn' zegt Le Roy. 'Het zou de terugkeer betekenen naar een gesloten economie waarbij geen materiaal verloren gaat en dit zoveel mogelijk direkt ter plaatse wordt verwerkt.' Op en tussen puin en afval is grond gestort waarin duizenden soorten bomen, heesters, planten voorspoedig tot ontwikkeling komen. De aanleg was duurder aan werkloos dan een gewoon plantsoen maar vraagt later zo weinig onderhoud dat de opzet in zijn geheel goedkoop wordt. 'Dergelijke aanlegkosten' zegt Le Roy 'kunnen bovendien door verschillende organisatievormen sterk worden gedrukt.' De gemeente Heerenveen heeft vertrouwen gehad. Le Roy maakt namelijk nooit een tekening van zo'n plan. Hij ziet de vormen in gedachten en laat deze inventieve manier van vormgeven onder zijn permanente leiding uitvoeren.

We lopen langs een smal pad in de lengterichting van de beplanting, eerst door het gedeelte dat vier jaar oud is, dan door het daarop volgende nog maar twee jaar oud, tot we terug keren langs een ander pad via het deel dat nog in aanleg is. De beplanting is zo afwisselend dat ik telkens stil sta om heesters, bloemen, bessen, vele soorten hei, van dichtbij te bekijken. In het oudste gedeelte zien we de flats nauwelijks meer. Bomen en struiken zeven het stof van de brede verkeersweg, de geur van bloemen kan die van benzine overheersen, auto's staan aan weerszijden van deze oase met hun neuzen in het groen zodat ze minder hinderlijke objecten zijn dan langs wegen met een vlakke groenstrook. We keren terug naar het huis aan de Prins Bernhardweg, waar ik de rust onderga van een interieur dat evenals de tuin gegroeid is onder invloed van het leven zelf.

E. J. van der Linden-Nijdam